

Ese. de două ori in septemana:
Joi-a si Dominec'a.

Pretiuul de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
„ patrarin de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Foia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina“ in Aradu, cancelari'a episcopesca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) taes'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl., era mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuul publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Programu pentru edarea unei foi periodice, ca organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

§. 1. In anulu curinte solariu 1872. va intrá in viétia o foia periodica, ca proprietatea si organulu oficiale alu eparchiei aradane, sub titlulu: „Lumina. Foia bisericesca, scolastica, literaria si economica. Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.“

§. 2. Foi'a va esi in editur'a episcopiei diecesane de comunu de două ori in septemana, pe o cola mica, in formatu folio, sub redactiunea unui membru consistorialu séu a altui individu calificatu si insarcinatu cu acést'a prin consistoriulu diecesanu plenariu din Aradu.

§. 3. Cuprinsulu foi va fi:

a) In partea oficiala: ordinatiunile normale ale ambeloru consistorie in testu autenticu, precum si alte publicatiuni oficiale netacsabile, care se edau dela vre o autoritate bisericesca ori scolastica.

b) In partea scientifica: articli instructivi si disertatiuni din diferitele ramuri ale sciintieloru; didactica pentru preoti si invetiatori; cuventari ocazionali, si ori ce elaborate si discusiuni de valóre in sfer'a literaturii bisericesci, precum si a supr'a drep-tilorlu, organizatiunei si administratiunei biserice si scolei.

c) O rubrica separata va fi deschisa pentru corespondintie de interesu publicu, care se infaciesze momintele mai conside- rabile din viétia si societatea nóstra bisericesca, cu eschiderea terenulu politicu.

d) Alta rubrica va fi menita pentru sciri si noutati mai me- nunte sub titlu „Varietati“ in carea cu deosebire vor ocure stramutarile intemplete in statulu personalu bisericescu si sco- lasticu.

e) Foi'a se va incheia cu o rubrica destinata pentru publica- tiunile taesabile, unde se intielegu mai alesu publicariile de con- cursuri si citatiunile edictale, in fine anuciuri si insciintiari, ce nu stau in contradicere cu spiritulu unei foi de acésta natura.

§. 4. Foi'a „Lumina“ nu póte publicá atacuri directe contr'a decisiuniloru congresulu natiunalu, sínódeloru eparchiali si contr'a mesuriloru acelor consistorie eparchiali, ale caror'a organu ofici- alu este ea.

§. 5. Publicatiunile oficiale au potere obligatoria pentru tóte organele subalterne si pentru toti, pre cari ii privescu acelea.

§. 6. Comunele bisericesci sunt detorie a prenumerá foi'a ofici- ala din midilócele loru proprie. De asemenea se astépta, fiindu interesulu si necesitatea evidente, ca fie care protopresviteru si preotu, inspectore scolaru si invetiatoriu confesionalu se prenu- mere acésta foia.

§. 7. Pretiuul de prenumeratiune pentru comune se stato- resce in două clase; adeca pentru comunele de o stare materiale mai buna cu 6 fl. pentru cele mai serace cu 4 fl. la anu; ér pentru particulari pretiuul de a rondulu este de 6 fl. la anu; inse preotiloru si invetiatoriloru cu dotatiuni pré slabe, foi'a se va dá cu 4 fl. ér in casu de totala seracia si gratis pe langa anticiparea portulu postalu.

§. 8. Clasificarea comuneloru si a salariulu preotiloru si in- vetiatoriloru o vor face respectivele consistorie, si o vor trans- pune la editur'a foi, carea e autorisata a acordá favoruri co- muneloru, preotimei, si invetiatoriloru dupa dispusetiunea §-lui precedinte.

§. 9. Pentru publicatiunile, ce cadu sub taes'a, afara de taes'a timbrulu se va responde la fondulu foi o taes'a de inser- tiune, carea din timpu in timpu o defige consistoriulu aradanu plenariu cu bagare de séma, ca aceea se fie cátu se póte mai moderata.

§. 10. Redactorulu e responsabilu facia cu autoritatile de pressa si cu consistoriulu, respective presidiulu consistoriale. Consistoriulu plenariu pentru timpulu, precátu elu nu este adu-

natu, deléga langa presidiu inca 4 membri, dintre cari doi celu pucinu, cu presidiulu vor formá comisiunea redactiunale, carea in casuri de lipsa va controlá redactiunea.

§. 11. Redactorulu se va provedé cu o retributiune regulata si corespunditoria lucrulu seu.

§. 12. Spesele se vor imprumutá din rubric'a speseloru nepre- vediute ale consistoriulu, ér la casu de necesitate, din altu careva fondu disponibilu.

§. 13. Incetarea foi din cause interne se póte intemplant numai pe temeiulu unui conclusu alu sinodulu eparchialu.

§. 14. Din partea senatulu episcopescu alu Aradulu se va dá socóta sinodulu despre venite si spese; ér castigulu se va adauge la fondulu diecesanu.

Fie ce publicatiune periodica cauta se incépa prin a-si aretá program'a sa. Acést'a nu este numai o datina, ci o detorintia a redactiunei catra publicu. Publiculu adeca are dreptu se scie cà cine suntemu si ce voimu? la cari intrebari respunde program'a si de aceea o punemu in fruntea foi nóstre. Este o programa ce am primit'o de la sinodulu eparchiale de estimpu, si precum sinodulu este spressiunea dorintiei tuturor credinciosiloru asia speramu cà program'a acést'a va fi binevonita dorintiei tuturor'a. — pre acestu motivu ne credemu dispensati de a demustrá in detaiu indreptatirea nisuintieloru ei. Candu ne-am inoitu se punemu modestele nóstre poteri in ser- vitiulu realisarii acestei dorintie a sinodulu, am contatu la spriginulu materialu si intelectualu alu onoratulu pu- blicu, ce-lu si ceremu in sperantia buna. Nu ni va lipsi straduintia de a satisface acceptariloru onoratulu publicu, si de aceea ni permitemu a-lu rogá se ne primésca in a sa bunavointia.

Redactiunea.

Institutulu pedagogicu din Aradu,

cu finea anulu de scola avu in cursulu alu II. 22 de ascultatori, era in cursulu I. numai 8. va se dica, nume- rulu ascultatoriloru este in scadere fórte, pre candu lips'a de invetiatori cresce.

Chiar astadi, ni-ar trebui preste 30 de invetiatori numai pentru acele statii invetiatoresci, cari le supli- nescu interimalminte individi fora deplin'a calificatiune receruta, dar cari cautara a se aplicá pentru ca se nu remana tinerimea fora unu picu de invetiatura.

Déca catra acésta suma mai socotimu clasele ce se deschidu prin comunele mai mari, scolile separate ce-si infintieza comunele mai mici cari mai nainte erau adfiliate, statiunile ce devinu vacante in urmarea casuriloru de mórte, in fine déca socotimu cà acestu institutu are se proveda cu invetiatori două diecese (a Caransebesiulu si a Aradulu) cu o poporatiune de aprópe unu milionu,— invederéza cà acestu institutu ar trebui se aiba in fiecare anu la 100 de ascultatori, socotindu amendou cursurile la olalta.

Celu ce a fostu de fatia la essamene, a potutu constatá pana la evidintia si alta cercustantia durerósa, aceea cà junii din anulu primu au datu, din obiectele

propuse lor, responsuri slabe facia cu responsurile celor'a din anulu alu duoile, desí in anulu primu sunt totu juni celu putienu câte cu 4 classe gimnásiali séu 3 reale.

Ore ce se fie caus'a acestoru dóue rele de estimpu, adeca cà numerulu ascultatoriloru se micesce si cà pre-statiunea intelectuala se imputiena?

Caus'a cà numerulu ascultatoriloru se micesce, nu póte fi alt'a de câtu acea ordinatiune ce consistoriulu a cautatu s'o emita anu pentru a satisfice legii de instrutiune, de dupa carea cei ce vor se fie primiti intru institutul pedagogicu au se produca testimoniu de 4 classe gimnásiale séu 3 reale. Acésta conditiune a micitu numerulu competitoriloru la pedagogía.

Éra caus'a cà cei din anulu primu sunt de capacitate mai slabi de câtu cei din anulu alu duoile — jace intr'aceea cà din gimnasie si de la reale vinu (cu putiena esceptiune) de aceia cari, de slabi ce sunt, nu potu continuá acolo.

Asiudara conditiunea de 4 classe gimnásiale séu 3 reale, necum se corespunda lipsei ce o avemu de invetiatori, necum se imbunésca statulu intelectualu alu scolariloru, numai li imputiena numărulu si-lu facu pre institutul nostru pedagogicu se primésca pre invalidii gimnasielor si ai realeloru.

De alta parte noi nu avemu nici gimnasie nici reale, éra ale statului si ale celoru lalte confessiuni sunt putiene, — deci e anevioia a studiá clase de acelea.

Fora indoiéla legea ne obléga, si cei ce au clasele recerute cauta se fie primiti la pedagogía. Dar pre langa acestia invederéza necesitatea de a se primí toti aceia, cari se vor supune, cu bunu succesu, unui essamine de primire.

Deci dorimu ca consistoriulu se emita o ordinatiune noua, casí adausu la cea de anu, si se spuna apriatu cà se primescu la pedagogía si de cei fora de clase, numai cà acestia se vor supune unui essamine de primire.

Se intielege cumca singurateceloru comune, li remane dreptulu casí mai nainte, ca in concursuri se puna conditiunea de clase unde vreu. Desí e mai recomandabila conditiunea de rezultate dejá dovedite pre terenulu invetiamentului, de órace vedemu pre multi cu putiene clase cà in zelu si in rezultate intrecu pre cei cu clase. La invetiatoria se recere zelu si o adeverata chiamare de la natura.

Cu aceste orduri punemu cestiunea in desbatere publica, dorindu se audimu si parerile altor'a, ca astu-feliu se se pregátésca de timpuriu calea pentru despusetiunea ce consistoriulu cauta s'o faca intru interesulu invetiamentului.

„Câteva cuvinte despre instrutiunea publica in Francia,“

se numesce brosiur'a ce a publicat'o de curundu Mihaile Bréal, professore la colegiulu de Francia. Este interesanta pentru invetiamentu preste totu, si deschilinitu pentru noi romanii, càci Bréal aréta unele sminte in Francia cari sunt si la noi, deci modulu de leuire ce-lu recomand Francia merita si atentiunea nóstra. Éca in estrasu câteva sentintie de la francesulu, in câtu pentru instrutiunea elementara:

„Cine vre se cunósca invetiamentulu elementariu din Francia, nu cerceteze numai câteva orasie mai mari si nu judece numai de dupa responsurile scolariloru celoru mai alesi, ci mérga pre la scolile de la sate. Cu adeveratu se invétia intr'acestea a scrie si a cetí. Dar ce scrisóre si cetire? Scrisóre e aceea, candu cineva la votare scie se-si mungésca numele pre siedula, câtu abia ilu citesci, pare cà e sghiaratura? Cetire e aceea candu cineva de pre placatulu cutarui unghiu de strata, cu multa anevioia si gáfaindu culege câteva cuvinte? De ce tréba e acelu invetiamentu, care nu stirnesce nici cugetarea nici judecarea, nu-i dá invetiacelelui ceva cunoscintie positive, si nu infige in inim'a lui dorinti'a de a se cultivá, perfectiuná? Oficialminte se dice cà $\frac{2}{5}$ dintre baietii

Franciei sunt fora de invetiatura, dar intrebuintandu scal'a metrica cea adeverata de carea pomeniui, sunt $\frac{3}{4}$ dintre baieti fora de invetiatura. — Alta sminta e cà in Francia nimene nu scrie pentru poporu. Déca mai sunt pre ici pre colia ceva carti vechi, cari in casu de lipsa potu se tréca de lectura pentru poporu, apoi acést'a e numai intemplare, o casualitate. Sub influinti'a epócei de renascere, capulu natiunei s'a ruptu de catra corpulu ei, si ruptur'a devine totu mai mare. Reforme sunt de lipsa, carti pentru poporu cari se le intieléga si atunci si invetiatorii vor poté face in scóla a se ceti mai multu si mai bine. Invetiamentulu are se dee poporului si o judecata mai sanetósa, ca se nu créda tuturoru mintiuniloru, faimeloru celoru mai absurde si fabuleloru celoru mai nesocotite, se nu créda cu atât'a usioretate casi in septemanele trecute, candu in câteva dile, unulu si acél'a-si omu, in ochii (opiniunea) poporului erá si Mantuitoriu si Tradatoriu alu patriei. Cine ar fi voitu se-lu lumineze, ar fi patitu reu. Ce lacuna in educatiunea nóstra nationala: nu e judecata, nu e taria de sufletu! — In batali'a din urma, in câteva orasie nemtiesci li-au datu franciloru prinsi carti de istoria, de caletorii, dar francii nostri le lasau neatinsé, cà li mai placea se se jóce de a mór'a scl. de câtu se invetie ceva. Niemtii se mirau cum potu francii se-si pérda timpulu cu nisce jocuri atâtu de copilaresci si nefolositorie! Dar asia este, pentru cà scól'a de la noi, n'a sternitu interesare pentru nemica.“

Candu insisi francii, cari au o literatura mare, au forme de limba bine regulate si marcate, si unu dictionariu de la academiá, se plangu cà se scrie putienu pentru poporu, atunci ce se dicemu noi, ai caror'a scrietori din colo de Carpati primescu in materi'a limbei cuvinte, ce nu le póte intielege cine nu cunósce francésca, — éra cestia din cóci de Carpati cei mai multi, au o sintasse si nisce idiotisme, de nu le póte intielege cine nu cunósce nemtiesca?

Natiunea romana are o limba unitaria, cum nu mai gasesci in Europ'a intréga. De la Tis'a pana la Marea négra, toti romanii se intielegu, nu sunt dialecte. Numai carturarii nu se intielegu, pare cà ei nu ar fi romani. Nu prè gasesci cari se tiena socóta de limb'a poporului, aducend'o in consonantia cu recerintiele desvoltatiunei sale literarie, ci cei mai multi pretindu insisi a formá ortografia, gramatica, sintasse scl. prin ce ajungu ca numai ei se intieléga ceea ce au scrisu, si apoi se plangu cà pentru literatur'a nóstra nu sunt cetitori. Cu adeveratu e cam lipsa de cetitori, dar pre semne mai mare de scrietori. De vom merge totu asia, nu va fi numai frase candu se va dice cà capulu natiunei se desparte de corpulu ei. La ce ne folosesc o literatura, — carea, in locu se afirme si se intarésca unitatea nóstra de limba, acestu faptore puternicu de cultura si de esistintia nationala, numai ce ne sfasia, ni turbura si nemicesce ceea ce acum avemu.

Poporulu, care contribue la tóte, are dreptu se céra carte in limb'a lui. Cartile cu strainisme nu le intielege; de a lui parte totu asia de bine potu se fie scrise chinezesc.

Mai de multu, parintele dicea copilului: Invétia, dragulu tatei, cà-ti voiu cumperá fabulele lui Cicl indealu séu ale lui Esopu. Copiul invetiau, dorindu se capete fabulele; li placeau càci le intielegeau. Intr'o limba romanésca, pre intielesulu tuturor'a, fabulele lui Esopu se respandiserá la noi mai tare de cum s'au respanditu in Germani'a, in evulu de medilocu, candu Esopu erá unulu dintre obiectele de invetiamentu cele obligate in scolile ei.

Astadi anca ar trebú parintii se dica copiluru: Invétia cà vi voiu cumperá. — Dar ale cui opuri dintre scrietorii de astadi se le cumpere? ale cui le intielege copilulu? De cele vechi ni batemu jocu éra nóue nu avemu.

Ceea ce dice Bréal despre cetitulu si scrisulu din scól'a francésca, pare cà e bucatica rupta din scól'a romanésca, numai cu acea deschilinitie cà pre candu la franci sunt $\frac{3}{5}$ séu barem $\frac{1}{4}$ de laudatu, la noi proportiunea e astu-feliu de ne ingrozimu a o pune pre carthia.

De comunu se invétia la noi unu picu de cetire si scriere, dar candu copilulu ajunge se scie cetí câtu de câtu, fie macar gangavindu, se socotesce destulu. Acést'a este apoi, carele la intrebare, ti respunde cà scie cetí, si candu i dai se cetésca, cetesce cuvintele cu atât'a greutate si anevioia, in câtu de pre faci'a lui vedi ce chinu si ce durere mare i-e cetirea. Te cuprinde o compatimire de nu-lu poti ascultá se citésca mai departe. Candu citesce, elu nu are placere, nu intielege si nu invétia, elu numai se chinu.

Esindu din scóla, peste duoi séu trei ani uita cetitulu, càci n'au sentitu nici o placere de a-lu practicá. Pentru ce au invetiatu unulu ca acél'a? a buna séma nu ca se uite, cà-ci uitatulu nu póte fi scopu!

Multime de insi sunt la noi, cari au sciutu cetí, scrie si ceva socóta, dar au uitatu de candu au esitu din scóla. Acestia n'au nici unu folosu cà au umblatu la scóla, si in atacerile lor nu demustra intielegintia mai multa de câtu alti tierani.

Insiși invetiatorii sunt în mare parte de aceia cari nu știu de ce trăba este cetirea; nu se mai ocupa de studiu după ce esu din pedagogia, și cându preste câți-va ani vinu la esamenu de calificatiune, ei nu știu nici câtu au știutu la esire din institutu.

Acést'a nu mai pôte fi asia, deca este ca scól'a se-si ajunga scopulu seu: se descepte natiunea spre lucru intieliginte.

Nu e de ajunsu a ceti reu, a scrie și mai reu, și a face o socóta cu mai multa nimerêla de câtu știintia positiva.

Trebue se știe ceti în câtu se intielêga și se senta placere. Atunci se pôte stîrni dorulu de carti folositoare, se pôte desceptá activitatea; cetirea în sine nu e scopu de ajunsu, ci e mai vertosu medilocu prin care fiecine în carti pôte conversá cu ómeni cari se-lu invetie celea ce-i sunt de lipsa: agronomulu în carti de agromia, maestrulu în carti cari se-lu invetie despre valóre și pretiu scl.

Numai prin acést'a stîrnire, numai prin lectura buna, se pôte ca celu ce au umblatu la scóla se devina mai intieleginte de câtu cei ce n'au carti, și se aiba o sôrte mai buna.

Spre acést'a se receru inse și carti în limb'a poporului, precum diseram, și din acestu motivu ni permitemu se apelámu la scrietorii romani.

x

La provocarea Pré Santiei Sale Domnului Episcopu diecesanu de dato 21 iuliu a. c. sub Nr. ⁹⁹⁹/₂₃₂ cl. ne-am convoitu a prefige terminulu la ținerea esamenelor de calificatiune pe ¹⁶/₂₈ Augustu a. c. ce este a se și publicá spre scirea invetiatoriloru voitori de a depune acestu esamenu.

Aradu, 12 Augustu n. 1872.

Dr. Atanasiu Sándor mp. Prof. preparan. și asesoru consistoriali, — Petru Popoviciu mp. docinte și ases. consist. — G. Popa mp. ref. și ases. consist.

Lipova, 20. iuliu.

Essaminele semestrali în scól'a noastră elementara se țienura alaltaieri și ieri.

Alaltaieri înainte de médiadi respunse clas'a a două de baieti, dovedindu din tóte obiectele rezultatulu celu mai bunu, cea ce face lauda invetiatorului Joane Tuducescu. După médiadi respunse clas'a prima de baieti, unde asemene secerá lauda invetiatorulu D. Cratiunu.

Ieri înainte de médiadi ne incantara respunsurile din clas'a fetitelor, pentru cari detorimu multiamita invetiatorului Dariu Puticiu.

Au asistatu la esamine parintii protopresbiteru Tieranu, Schelegia, Cristoforu Giuchiciu, Suciú și unu publicu, desi nu numerosu din caus'a lucrului de campu, dar interesatu pentru scóla.

Asemene rezultate se potu avé numai acolo, unde domnesce, casí în Lipov'a, o buna intielegere între poporu, preotime și invetiatori, nisuiudu cu totii a se întrece unii pre altii intru implinirea chiamarii lor. Desclinita onóre se cuvine inspectorelui Cr. Giuchiciu.

Deca am mai avé ceva de doritu, este ca în clas'a II. de baieti și în cea de fete, istori'a vechia se nu se estinda atâtu de tare, în câtu se nu mai remana timpu a propune cea noua, cea mai necessaria. Nici unu studiu nu trebuesce estinsu în daun'a altuia. Nici o parte de studiu se nu fie atâtu de estinsa, în câtu se nu mai remana timpu pentru cea lalta, ci totulu se mêrga în armonia. — Asisderia am observá la clas'a I. de baieti, că dintre cantecele nationali, nu tóte sunt apte de a se propune în scóla d. e. „Ca unu globu de aur“ deca se canta pre lungu, cuprinde în sine niscé accente de vaietare, de tanguire. Cu asemene accente cresci o generatiune de vaietatori, de babe betrane, afemeiati și barfitori, cari acusi la întreprinderile nationali ti vor respunde: „Nu potemu, suntemu seraci, vai de noi.“ Se pare că acestu accentu a predomnitu educatiunea multor barbatu dintre cei ce acum jóca role, celu putienu asia conchidemu de la barfelele și polemiele unor'a în contr'a altor'a. Inse generatiunea venitória o dorimu: religiósá, nu fariseia; cu demnitate, nu servila; curagiósá, nu afemeiata; inteliginta, nu spoita.

Cantare nationala în scóla cauta se fie, și deca invetiatorulu nu știe se alêga piesele, en caute pre fati'a copiiloru că acést'a i va spune, d. e. pre cându cantau numai ca din robota: „Ca unu globu de aur“, de locu ce li se dise se cante: „June de romanu sum,“ indata erupse între densii

o voia mare, fiindu că acést'a melodia contine mai mai multa demnitate și curagiu. Acést'a copilulu, desi nu știe spune cu gur'a, o sente în inim'a sa, care n'au avutu anca timpu de a se afemeiá.

Aradu, 25. Iuliu v.

(Essamine). În 22. I. c. s'a țienutu esamenu la scól'a din suburbiulu Pernéva, unde invetiatorulu Petru Popoviciu a doveditu cele mai frumoșe rezultate cu invetiaceii sei din tóte studiile. Desclinita lauda merita pentru bunulu metodu intru propunerea fizice. Cu spesele proprie si-a procuratu o buna cantitate de aparate fizice, mai multe de câtu ce se pôte preține de la o scóla elementara. Departe de a li dá invetiaceiloru se memorizeze ceva din carti cum dau invetiatorii leniosi, densulu numai li-a splicatu, și copiii respundeau chiaru și corectu cu propriile loru cuvinte. Cei marisiori manuiaru bateri'a electrica și splicau par' că ar fi profesori betrani. Cu desclinita atentiune a fostu invetiatorulu la necessitatile vietiei practice. Pentru cari rezultate inspectorele Ioanu P. Desseanu și óspetii i-au espresu multiamita.

În 23. I. c. fu esamenu la scól'a din suburbiulu Siega, unde e invetiatorulu intermalu Babescu. Resultatulu a fostu medilocu dar avemu sperantia buna în poporu carele se întereséza fôrte de invetiamentu, și la esamenu s'a infacisiatu atât'a, de impluse scól'a și ambitele.

În 24. I. c. s'a țienutu esamenu în orasiu în Aradu, unde e invetiatorulu D. Dogariu. Resultatulu a fostu fôrte imbucuratori. Dogariu este desclinitu dibace intru propunerea gramatice. Densulu asisderia a seceratu multiamit'a óspetiloru deplina, si-i dorimu se procéda totu astu-felu cu energiá și tactu mai departe pre carier'a ce si-o iubesc.

VARIETATI.

= *Prea Sânt'a Sa Parintele Episcopu* alu nostru a retornatu de la scaldele din Teplitz, restauratu câtu de bine, pre câtu se pôte după o cura scurta, și conduce afacerile cu indatinat'a-i activitate.

= *Nesciint'a a dese ori e mai scumpa de câtu invetiatur'a.* O frica mare i a cuprinsu pre locuitorii din guvernamentulu Minsk, în Russi'a. Se latise faim'a între poporu cumca Tiarulu (imperatulu rusescu) si-a maritatu o fêta a sa după unu principe negru din Americ'a, carele domnesce pre o insula în mediloculu marii negre, și ca se nu-i fie fetei uritu acolo între ómenii cei negri, Tiarulu a hotaritu se trimita pre acea insula tóte fetele feciore din guvernamentulu Minsk, prin ce spéra ca supusii ginerelui seu, cari se vor nasce de acum'a, vor fi ómeni albi cum se cade. Pre cându erá la culme ingrigirea parintiloru și spaim'a fetelor celoru mari, în câtu unele isi faceau inșele mórte seu spendiurandu-se, seu aruncandu-se în apa, — pre atunci se ivira patru domni, cari se imbiau parintiloru ca, pentru o plata buna, se luere la imperatia a li mantui fetele de nunt'a și de ginerii nedoriti. Care parinte nu si-ar dá totu ce are, numai ca se-si scape fetiti'a de asemene pacoste? Multime de țierani se seracira, éra cei patru domni se incarcara de bani. Numai tardiu intielese polit'a despre acést'a, și delocu ii prinse pre cei patru domni, dintre cari trei insi erau oficiri de armata în pensiune, éra alu patrilea unu diregatoriu administrativu érași în pensiune. Densii au nascocitu și au facutu a se respandi acést'a faima, pentru ca apoi se póta insielá pre poporu. Cându i-au prinsu, nu s'au mai gasitu la densii toti banii ce i-au adunatu de la țierani. Câte unu parinte a cheltuitu pentru fêt'a sa atâtu bani, în câtu cu acestia si-ar fi potutu invetiá la scóla toti copiii sei, ca se știe că Americ'a nu e la marea négra, că la marea négra nu sunt ómenii negri și nici unu principe negru, că între domnitorii Europei și între principii negri nu sunt legature de casetoria, și în fine se invetie a ști că absolutismulu Tiarului, desi merge pana a-si mutá supusii dintr'unu locu la altulu, totusi nu e atâtu de mare și de neunu ca, numai de flori de cucu, se dee unui domnitoriu strainu flóreá poporatiunei sale. Fiecare monarcu de astadi, și mai vertosu rusulu, doresce se-si sporéscá supusii sei, dar nu se-i imputiene. — Ni se pare că noi romanii nu am avé dreptu se ridemu fôrte de pacalitur'a și insielatiunea ce au patit'o țieranii rusi, fincu că si nóa ni se intempla a dese ori de aceste. Noi inca suntemu dintre aceia, cari nu șcim cheltui unde trebue și apoi de reulu acest'a cheltuiumu indiecitu mai multu acolo, unde nu trebue, d. e. ca se dămu invetiatorulu nostru seu preotulu nostru unu florenu seu duoi, pentru baietii nostri seu pentru noi, acést'a ni pare pre multu de cheltuitu, si-i lasámu baietii pe strata în locu se-i trimitemu la scóla, éra noi ne ducemu dominec'a la birtu în locu se

mergemu la sant'a biserica se dicemu unu „tatalu nostru“ si se ascultamu o invetiatura buna. Candu ne adunamu apoi sér'a a casa, noi căimaci de la birtu éra băietii mungiti de pe strate, dieu că nu ni mai vine se ne întrebăm unii pre alții că ce am lucratu séu ce am invetiatu astadi, cătu e diuliti'a Domnului de lunga! Astadi cantamu ui si hui, mane apoi nu-e; că-ci n'am umblatu la scóla, se invetiám unu picu de socotéla. Candu apoi vrendu nevrendu avemu ceva procesu (cine póte fi atátu de întieptu in cătu in viéti'a sa se scie incungiurá tóte neplacerile?) séu altu cutare necadiu, de cauta se umblámu pre la diregatorii, pre la advocati si alții, noi nu pre scimu deschilin pre advocatul adevératu de catra celu nechiamatu, pre diregatoriulu competent de catra celu ce se indésa, nu scimu unde cătu si cum cauta se cheltuimu, ci cheltuimu cu ruptulu, dăm totu ce avemu si tréb'a remane neimpacata. Numai acel'a nu ne insiéla, care se teme (si de acestia sunt rari), séu care e omu tare de omenia (de acestia sunt si mai rari), séu caruia i-e mila de noi (de acestia apoi nu pre gasesci). Asia se intempla că romanulu, carele au avutu căte unu procesu séu altu necadiu, de regula remane storsu si seracitu. Atunci isi vine in ori si dice: Déca invetiám unu la scóla, se sciu cum mergu trebile din lume, io nu me seraciamu, mi remanea si avere si invetiatur'a; nimene nu m'ar fi pacalitu, batjocoritu si insielatu! — Ei dieu aceea, prietine, déca sciai tu acést'a pana n'ai patitu. Dar se audi că dical'a arménului e: „Dă-mi, Dómne, mintea romanului cea de pre urma!“ Adeca romanulu scie numai dupa ce patiesce. Védi că vecinulu teu care n'a patitu, nu-ti crede si nu-si dá copiii la scóla! Du-te si-i mai spune odata patit'a ta, fă-ti poména cu densulu. Spune-i tu, patitule, spune-i că nesciinti'a e mai scumpa de cătu invetiatur'a!

= *Scolii ovreesci in Prussia.* In Germani'a, precumu se scie, ovreii capeta multe lovituri, dar nu se plangu, căci Germani'a e tare cătu nimene in Europ'a n'ar dá in capu cu ea de dragulu ovreiloru. Totusi cătu pentru scolii, Germani'a li dá ovreiloru totu succursulu posibilu. „Israel. Wochenschrift“ descrie o conferintia ce s'a ténutu la Berolinu in caus'a seminarioru pedagogice ovreesci, compusa de unu numeru frumosu de barbati de specialitate, la dorinti'a ministrului de invetiamentu alu Prussiei. Reproducemu căte-va sentintie din discursule ténute la asta ocaziune. L. R. Meyer dise: „Ovreii dau totu cătu li cere statulu in numele culturai, deci si pretindu ca se li dee statulu totu ce li trebuesce pentru invetiamentu, se întielege că fora a se mestecá statulu in cele interne ale credintiei, precum nici nu s'a amestecat veri odata. Sunt relatiuni reali cari aréta lips'a de invetiatori ovreesci si statulu trebue se ajutore acestei lipse. Numai asia e bine si corespundietoriu déca statulu ajuta infintiarea de seminarie ovreesci, li dá fides publica, invetiatoriloru li recunósce dreptulu de oficiali ai statulu cătu pentru pensiunare, éra intr'alte li socotesce de diregatorii ai respectivei comune de cultu.“ — *Kleist-Retzow* dise: „Se fimu cu privire la nationalitate. S'a disu că ovreii sunt avangard'a germanismului, dar io me indoiescu fórte. Are germanismulu alta avangarda, alti pioniri; elu e concrecutu cu crestinismulu. Trebue se-mi esprimu parerea de reu că multi crestini retacescu a-si trimite pruncii la scóle ovreesci.“ — *Ministrulu* se plecá in partea majoritatei si dise: „Cauta se recunóschemu lips'a de invetiatori ovreesci, prin urmarea si lips'a de seminarie pedagogice ovreesci. Statulu nu se póte retrage de la dreptulu si de la detorinti'a sa de a contribuí spre ajungerea scopului. Nu este cu cale ca statulu insusi se faca seminarie ovreesci de statu, inse va dá ajutoriu de statu si materialu si idealu acelor seminarie, ce le vor face ovreii. Comunele ovreesci de cultu se iee iniciativ'a si statulu li va fi spre ajutoriu.“ Va se dica, guvernulu crestinescu alu Prussiei recunósce ovreiloru dreptulu de a avé pedagogia ovreésca facuta de comunitatile de cultu, adeca ovreésca confesionala, ajutorata din contributiunea statului. Noi suntemu crestini si sub unu guvernulu crestinu, si totusi — Dómne că departe suntemu de a fi tratati barem cum isi tratéza Prussi'a pre ovreii sei! !

= *Ce mai civilisatori!* Sunt căti-va ani de candu nemti cu multimea din Austri'a de josu, din Boemi'a si de pre aiuria, căti sciau căte o buchi nemtiésca de pre carte, toti treceau de ómeni fórte invetiati si veniau la noi de diregatori. Erau buni, blandi, căte unulu si dreptu intre densii; numai de devis'a loru ni parea cam siodu, ei adeca pretindeau că au venit se ne civilizeze pre noi. Ne cam prindea risulu, dar dupa ce s'au dusu de la noi, am uitatu de a ride, si ni aduceamu aminte numai de umanitatea loru. S'au dusu numai de la noi, dar de la fratii nostri din Bucovin'a, din patri'a lui Stefanu celu Mare, anca nu s'au dusu, ci pre ei ii totu civiliséza si acum'a. Tocm'a gasimu unu documentu prós-petu despre poterea loru civilisatória. Precum se scie, guvernulu de Vien'a a facutu o gazeta oficiala pentru acea tíera, carea —

ie întielege ca se-i póta procopsi mai bine pre romani — se scrie sn limb'a niémtiului „Czernowitzer Zeitung.“ Asta gazeta, in nrlu seu de 21 Iuliu, publica unu telegramu din *Voce Verità.* Redactiunea adeca a socotitu că Voce Verità este ceva orasiu, si n'a bagatu de séma că „Voce della Verità“ (Vócea Adevérului) este unu diurnalu din Rom'a. Mari cunoscentie geografice vor fi avendu acei redactori civilisatori. In 1873 va fi la Viena espusetiune universalá, in carea ar fi bine ca guvernulu se li anumésca unu locu si acestoru redactori ca modele de portatori de cultura si de civilisatori.

□ Pre nrulu ultimulu alu foii nóstre sta nr. 16. in locu de nr. 14. Cei ce au abonat'o pana la finea anulului cur., vor capetá „Lumin'a“ de rebonificare. Red. „*Sperantiei.*“

= *Diet'a Ungariei* se va deschide la 1. septembrie c. n. a. c.

□ *Nou hierotoniti.* Teologii absoluti: Nicolau Darabantiu din Gruinu in 23. Iuliu a. c. s'a hierotonitu intru hiero-diaconu, éra in 29. Iuliu intru preotu, pentru parochi'a din Jezvini, si Damascenu Stefanu din Calacea bihoréna in 29. Iuliu v. a. c. s'a hierotonitu intru hiero-diaconu éra mane in 2. Augustu v. a. c. se va hierotoni de preotu pentru parochi'a Susani-Nadalbesci.

ECONOMIA.

Pesta, 10. aug. n.

Nici la burs'a de grané nici la cea de efecte nu se vede ceva cercare. Pretiurile statiuneza. Pentru acést'a socotu se nu le insiru acum'a tóte cu de'a menuntulu ci se me marginescu numai la articulele cari au cercare.

Grâu de Banatu nu avemu astadi in tergulu nostru, si — precum ni spune unu telegramu de astadi de la Viena, nu este nici in piati'a de acolo.

Grâulu de Tisa de 81—88 de pundi trece cu 5 fl. 85 cr. — 6 fl. 65 cr.

Secar'a, de 78—79 pundi se vinde cu 3 fl. 50—60 cr.

Ovesu, de 45—48 pundi se cumpera cu 1 fl. 70—75 cr.

Lan'a cea mai fina pentru panura, se vinde cu 195—196 fl. de centenariu (mage). — Lan'a tiegaia din Banatu trece cu 88—90 fl. de centenariu. — Lan'a comuna din Transilvani'a cu 85—86 fl. de centenariu.

CÓLE de PRENUMERATIUNE

nu se vor impartí, ci rogámu pre onoratii prenumeratori a ni trimite banii de prenumeratiune ori prin avisari postali, ori prin epistóle francate adresandu-le de a dreptulu: *la Redactiunea: „Lumina,“ in Arad, cancelari'a episcopésca.* Pretiurile de prenumeratiune se vedu in fruntea foii. Fiindu că foia n'a potutu aparé cu 1. Iuliu a. c., pe prenumerantii semestrali ii vom desdauná căte cu unu esemplariu din Statutulú organicu, ce-lu vom tiparí corectu.

La inceputu, pana se potemu pune la cale celea de lipsa, cătu-va timpu vom scóte numai căte unu nru in septemana, dominec'a. Inse odata in ordine, vom cercá se dăm si suplimente.

Redactiunea.

CONCURSU.

Pe parochi'a vacanta din Medvesi — indiestrata cu emolumintele anuali de: 30 jugere de pamentu, fundu parochialu, stol'a indatinata dela 85 de casi si 400 de suffete, precum si birulu de 23 chible de gráu — prin acést'a se escrie Concursu pana in 16. Septemvre a. c., pana candu recurintii sunt avisati recursurile loru, provediende cu documintele prescise in Statutulú organicu, si adresande catra sinodulu parochialu, a le substerne D. tractualu protopresviteru a Thimisiorii Meletiu Dreghiciu; avendu apoi alégerea parochului a se presuscépe in 24. Septemvre a. c.

Medvesi in 15. Iuliu 1872.

1—3.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invóirea mea Mel. Dreghiciu m. p. Prot. Thimis.

■ Cu nr. venitoriu incepemu in foisóra publicarea unei scrieri de mare importantia: „Igiein'a si scól'a,“ de d. Dr. Vasiciu.